אלא באומר מותר (א) דעד כאן לא (ב)קבעי מיניה רבא מרב נחמן אלא אי חדא מחייב אי תרתי מחייב אבל מיפטר לגמרי לא בעא מיניה (ג)רב פפא אמר (א)משכחת לה בתינוק שנשבה לבין העובדי כוכבים (ב)דידע דאסירא (ג) עבודת כוכבים והני עבודת כוכבים לא ידע דאסירן ואי בעית אימא אפי' תימא בגדול כגון דקא טעי בהדין קרא (ד)לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב וגו' סבר כי אסירא השתחואה לעבודה זרה דכסף וזהב אבל דמיני אחריני שריא דהיינו שגגת עבודת כוכבים (ד) וזדון עבודות רב אחא בריה דרב איקא משמיה דרב ביבי (ה)אמר תנא שם שבת (ו) ושם עבודת כוכבים קתני ממאי מדקתני (ז) הבא על אשה ובתה ועל אשת איש והא יש בתו מאנוסתו דלא קתני לה אמרי דכתיבן קתני דלא כתיבן לא קתני והאיכא (ה)בת (ח) אשתו ובת (ו)(בתה) [בתו] ובת בנה דכתיבא ולא קתני אלא שם אשה ובתה קתני ה"נ שם שבת ושם עבודת כוכבים קתני (ט) רב אחא בריה דרב איקא רמי דיליה אדיליה מי אמר רב ביבי בר אביי הכי שם שבת קתני ושם עבודת כוכבים קתני והאיתמר המעלה (ז)אברי פנים בחוץ חייב אברי חוץ בחוץ חייב וקשיא ליה (ח)לרב ביבי בר אביי אי הכי הא דתנן שלשים ושש כריתות בתורה תלתין ושבע נינהו דאיכא (י) המעלה והמעלה מאי קשיא ליה נישני שם העלאה קתני מי דמי (יא) שבת (ט)ועבודת כוכבים תנא יתהון (יב)(י)אבינכיהון גבי כריתות דאיריא משני שם שבת קתני שם עבודת כוכבים קתני גבי העלאה מי תנא יתהון (יג) בינכיהון דשני הכי בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא ב' כריתות ולאו אחד מהו א"ל שוחט והעלה קאמרת הני שני לאוין נינהו אי למאן דגמר מגז"ש (כ)נאמר כאן הבאה ונאמר להלן הבאה מה להלן לא ענש אלא א"כ הזהיר אף כאן לא ענש אא"כ הזהיר (יד) למאן דמייתי לה בהיקש אמר קרא (ל)שם תעלה ושם תעשה (מ)מקיש שחיטה להעלאה מה העלאה לא ענש אא"כ הזהיר אף שחיטה לא ענש אא"כ הזהיר דלמא ב' מיתות ולאו אחד קאמרת (טו) מה היא אוב וידעוני א"ל דהא פלוגתא דר' יוחנן ור"ל (טז)(נ)דתנן גבי (ס)(סנהדרין) [הנסקלין] בעל אוב וידעוני וקשיא לן (יז) ומ"ש גבי סקילות תני ידעוני וגבי כריתות לא תני ידעוני א"ר יוחנן הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו ונימא ידעוני ולא נימא בעל אוב קסבר הואיל ופתח הכתוב בבעל אוב ור"ל אמר הואיל ואין בו מעשה ור"ל מאי טעמא לא אמר כר' יוחנן א"ר פפא דהא חלוקין הן במיתות ור' יוחנן אמר לך חלוקה דלאו הוי חלוקה חלוקה דמיתה לא הויא חלוקה ור' יוחנן מ"ט לא אמר כר"ל קסבר מאן תנא כריתות ר"ע היא דאמר לא בעינן (יח) מעשה ור"ל נהי דר"ע לא בעי מעשה רבה מעשה זוטא בעי בעל אוב (יט) מאי מעשה אית ביה הקשת זרועותיו הוי מעשה מגדף (כ) מאי מעשה אית ביה עקימת שפתיו הוי מעשה קס"ד (כא) הקשת זרועותיו הוי מעשה זוטא אפי' לרבנן (ע)מיתיבי' בעבודת כוכבים אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה כגון שזיבח וקיטר וניסך והשתחוה וקשיא לן השתחואה לית בה מעשה ואמר ר"ל הא מני ר"ע היא דאמר לא בעינן מעשה ור' יוחנן אמר אפי' תימא רבנן בכפיפת קומתו הוי מעשה מכלל דסבירא ליה לר"ל אליבא דרבנן כפיפת קומתו (כב) לרבנן לא הוי מעשה הקשת זרועותיו הוי מעשה ואלא (כג) כי קאמר ר"ל הקשת זרועותיו הוי מעשה (כד) זוטא אליבא דר"ע אבל לרבנן לא הוי מעשה א"ה אמאי תני יצא מגדף שאין בו מעשה ניתני יצא מגדף ובעל אוב (פ)חדא מתרתי קתני וליתני בעל אוב ולא ליתני מגדף מגדף איצטריך ליה סד"א (כה) הואיל וכתיב כרת דיליה במקום קרבן אימא (כו) מודה ליה לרבי עקיבא קמ"ל דלא עולא אמר בעל אוב דקתני במקטר לשד מתקיף לה (כז) רבא א"כ היינו עובד עבודת כוכבים אלא אמר רבא במקטר לשד ע"מ לחברו א"ל אביי א"כ היינו חובר חבר א"ל התורה אמרה חובר חבר כגון זה בסקילה ואלא חובר חבר דבלאו (כח)הדין הוא א"ל בדתניא (צ)וחובר חבר אחד חובר חבר גדול ואחד חובר חבר קטן ואפי' חובר לנחשים ועקרבים חייב אמר אביי (כט)האי מאן דבעי למיצמד זיבורא ועקרבא אסור ואי קאתו בתריה שרי לר' יוחנן דאמר כפיפת קומתו (ל) הוי מעשה עקימת שפתיו

אלא באומר מותר. לעבוד עבודת כוכבים דהיינו שגגת עבודת כוכבים ושגגת עבודות: **דעד כאן לא בעא מיניה רבא מר"נ.** העלם זה וזה בידו מהו כפ' ד' מיתות (סנהדרין סב.): **רב פפא אמר משכחת לה בתינוק שנשבה לבין העובדי כוכבים.** שגגת עבודת כוכבים וזדון עבודות כגון שחזר ושמע שאותה עבודת כוכבים (א) שישנה שם אסורה כד' עבודות הללו והני עבודות (ג) הרוב ידעי דאסירן: **שגגת עבודת כוכבים.** דסבור אין עבודת כוכבים של עץ: **רב אחא בריה דרב איקא משמיה דרב ביבי אמר.** לעולם זדון שבת ושגגת מלאכות נמי קחשיב ודקאמרת ליחשיב טפי תנא לא מהדר אלא על מלות שחייבין עליהן כרת: **שם שבת קתני שם עבודת כוכבים קתני.** ולעולם בכל חדא וחדא איכא טובא: (ג) **והאיכא בתו מאנוסתו** (ד)דלא כתיבא. אלא אתיא הנה הנה אתיא זמה זמה במסכת חגיגה בשילהי פ"ק (דף יא.): **רב אחא רמי.** דרב ביבי אדרב ביבי: **והאיתמר.** במס' זבחים בפ' השוחט (דף קו.): **אברי פנים.** שנשחטה בעזרה: **אברי חוץ.** בהמת קדשים שנשחטה בחוץ: **וקשיא ליה לרב ביבי.** התם בזבחים א"כ לתרי גווני העלאה איכא ניתני בכריתות המעלה חוץ לעזרה אברי פנים והמעלה נמי אברי חוץ: **מי דמי שבת.** תשכון מיובי' תנא במס' שבת (דף עג.) ולעבודת כוכבים במס' סנהדרין (דף ס:): (ד) **בנכיהון.** במקומותן: **וגבי כריתות דאיריא.** הוא גררה בעלמא דחשיב להו למלות שחייבין עליהן כרת איכא לשנויי שם שבת שם עבודת כוכבים: **אבל גבי העלאה.** לא (ה) אשכחן ביה נלא דליתני במשנה תרי גווני העלאה: **בעא מיניה ר' ירמיה [וכו'] מהו.** אם עשאן בהעלם אחת חייב אחת או ב' מי מיחלקן כריתות לחטאות כלאוין אי לא: **שוחט ומעלה** איכא ב' כריתות באחרי מות (ו)שוחט לאו כרלה אגבי השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום [וכו' (ז)וכל מקום] שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה (ח)אבל בשחיטה ליכא לאו כהדיא דהאי דכתיב בפרשת (ויקרא יז) ולא יזבחו עוד את זבחיהם וגו' מוקים ליה בזובחים כפרק השוחט והמעלה (דף קו.) בזובח בהמה למרקולים: **ג"ש.** התם בזובחים בשחיטה נאמר הבאה (ט)ואל פתח אהל מועד לא הביאו ובהעלאה נאמר (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא יביאנו מה להלן בהעלאה ענש והזהיר: **ושם תעשה.** [ה"ג] שוחט: **אוב וידעוני.** איכא ב' מיתות דכתיב (שם כ) אוב או ידעוני מות יומתו דלאו מחלק אי זו שיעשה ימות ולאו אחד דכתיב (י)לא ימצא בך וגו' וטולל אוב וידעוני ובני קרבן נינהו דכתיב בהו כרת (שם) והנפש אשר תפנה אל האובות וקמיבעיא לך אי מיתות מחלקות לחטאות והעושן בהעלם אחד חייב שתים אי לא: **הא פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש.** כאלו הן הנסקלין כד' (א) מיתות (סנהדרין דף סה.) דשמעינן (ו) דתרווייהו דאין חייבין עליהן אלא אחת הואיל ובלאו אחד נאמרו הלכך אין חילוק מיתות ביניהן להכי לא חשיב אלא חד מינייהו דכולהו כריתות דתנן במתני' למניינא דחטאות תנינהו כדאמרי' בריש פירקין (י)אם עשאן כולן בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת: **הואיל ואין בו מעשה.** הילכך לאו בר קרבן הוא אבל אוב יש בו מעשה שמנקש בזרועותיו ומדבר משחיו: ידעוני מכנים עצם חיה ששמה ידוע לתוך פיו ומדבר: **דהא חלוקין הן במיתות.** ואי לאו הטעם דלית ביה מעשה מיתות מחלקות לחטאות דהא חלוקין הן במיתות וה"ל למיתנינהו אי הוה בר קרבן: **ר"ע היא דאמר.** לקמן (דף ז.) מגדף מביא קרבן דלא בעינן מעשה: **נהי דלא בעי מעשה רבה.** מדקתני מגדף: **קס"ד.** מדקאמר ר"ל הקשת זרועותיו הוי מעשה ומזיק במתני' דפליגי רבנן אמגדף ולא פליגי אבעל אוב ש"מ דאפי' לרבנן חשיב מעשה: (ו) **כרת דיליה.** כרת דמגדף. מישתעי קרא בקרבן עבודת כוכבים בסדר שלח לך (מ)נפש כי תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה וגו' ובההיא פרשתא כתיב והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' ונכרתה דמישתעי במגדף וקסד"א הואיל וכתיב במקום קרבן ליחייב קרבן אע"ג דלית ביה מעשה קמ"ל יצא מגדף: **עולא אמר.** היינו טעמא דלא פליגי רבנן אבעל אוב דלאו בהקשת זרועותיו איירי אלא מקטר לשר השדים: **על מנת לחברו.** שיתחבר אליו ויסייענו בכשפיו ולא קיטר לו לשם אלוה: **היינו חובר חבר.** ולא בכרת הוא ולא במיתה הוא אלא בלאו: **חובר חבר כגון זה.** שמקטר לשר השדים הוא (כ): **אחד חבר גדול.** שמחבר חיות גדולות ומלמדן יחד: **חבר קטן.** לחיות קטנות לנחש ומחבקן בכשפים יחד: אפילו זיבורא ועקרבא דלא חשיבי אסור ללוחשן: (מ)**וישנו בלב.** עיקר איסורו תלוי ברוע לבו (ו)ידע למי גידף הילכך לא חשיב מעשה אבל השתחואה אגו רולין שמשתחוה לעבודת כוכבים (מ): גליון. **הואיל וישנו בלב.** עיקר איסורו במחשבת הלב ואין כאן מעשה ומה שמדבר אינו אלא משמיע איסורו אבל כפיפת קומתו היינו עיקר איסורו דאילו היה מדבר במקבל עבודת כוכבים בלא השתחואה לא מחייב דאין עיקר בלב אלא כפיפה היא החיוב. נראה לי:

תוספות דילמא שתי מיתות וכו'. יומתו נ"י דמיהם גם אבל מדכתיב יומתו לשון רבים לא תשמע חילוק דבעריות נמי כתיב ונכרתו לשון רבים ואפילו הכי איצטריך קרא לחלק: **הואיל** ואין בה מעשה. תימה דלבעל אמר דתנא ג' כריתות לסיומינהו לכריתות אלמא אע"ג דלית בהו חיוב חטאת ה"נ ליתני ידעוני דכרת לית ביה: **ואי** אתו בתריה שרי. תימה ה"ד אי דאיכא סכנה פשיטא דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ואי ליכא סכנה אמאי שריא:

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ו מהלכות שגגות הל' ג ופ"ג הלכה י:
יד ב מיי' פ"ט מהל' מעשה"ק הל' ה:
ג [מיי' שם הל' ד]:
טו ד מיי' פ"ג מהלכות ע"ז הל' ג ופ"ו מהל' שגגות הל' ב:

◆

רבינו גרשום

בהו הרבה לאוין וכרת אחת. אלא כרת באחותו אמאי איצטריך וקסבר ר' יצחק אחותו דרישיה דקרא לאו לדרשא אתי אלא אורחיה דקרא הוא ולגופיה איצטריך איש אשר יקח את אחותו ואחות דסיפיה מיבעי ליה לחלק. ואי קשיא אמאי קאמר ר' יצחק אחותו דרישא אורחיה דקרא הוא הא מפיק ליה לדונו בכרת ולא במלקות. הווא לא מפיק אלא בכרת ולא באחותו. ואמרי לן ר' דפסי' מכות קא מהדר האי אי בעית תימא יליף עונש מאזהרה עלה דר' יצחק דאמר ענשין מן הדין וקאמר אי בעית תימא אחותו בת אביו ובת אמו יליף עונש מאזהרה ולא מן הדין שהרי כתיב אזהרה באחותו בת אביו ובת אמו דכתיב ערות בת אשת אביך מולדת אביך ויליף עונש מאזהרה. והכא לא מיתוקמא הכי משום דרבנן לא בעי ילפי הכי ענשין מאזהרה אלא מיתבעי להו כרת באחותו לומר שאין ענשין מן הדין: אף אנן נמי תנינא. כר' אלעזר אמר ר' אושעיא דלאוין מחלקין: דמה קטורת לאו בפ"ע דכתיב והקטורת אשר תעשה במתכונתה לא תעשו וחייב עליה בפ"ע כדכתיב איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת: וכי תימא מיהא לא איריא דמשום הכי תנא מפטם את הקטורת במיצעי משום דקא בעי למיתנייא פיטומין גבי הדדי א"כ נתנהי איפוך: אי בגברי קא חשיב ודתני ל"ו כריתות אי עברי להו ל"ו גברי מיחייבי כל חד כרת א"כ דל אשה הנרבעת לבהמה מבינייהו: אי בנשי קא חשיב. דאי עברי להו ל"ו נשי גבי [הדדי] מיחייבא כל חדא כרת: דל מינייהו הבא על הזכור ועל הבהמה. דהני לא מיתוקמי אלא בגברי ובצר להו תרתי אי אמרת מילה נמי הא ליתא בנשי: הא לא קשיא דלא מיירי אלא בלאוין. לאותי הכי דל אשה הנרבעת ותני הכי במקומה והביא זכור עליו דהוא נשכב לזכר: ור' ישמעאל הוא דאמר חייב שתים דנפיק ליה מתרי קראי כדאמר לקמן. והא מוקמי מגדף בהני ומוקמי לה כר' עקיבא דלא בעי מעשה אלא רישא נמי ר' עקיבא היא ור' עקיבא סבירא ליה בהבא על הזכור והביא זכור עליו דאינו חייב אלא אחת א"כ בצרא להו חדא: וכי תימא כולה מתני' ר' עקיבא ובריישא בהבא על הזכור סבר לה ר' עקיבא כר' ישמעאל דחייב שתים. ומן לא יהיה קדש היינו שלא יהא נשכב כזונה: ולר' עקיבא. דמפיק ליה כחד [קרא] אינו חייב אלא אחת: אלמא לא סבר לה כר' ישמעאל אלא רישא וסיפא ר' ישמעאל ובמגדף סבר לה כר' עקיבא דלא בעי מעשה אע"ג דכתיב בעשותה ועשה אחת: אי הכי. לר' ישמעאל דמחייב ב' ליתני נמי והביא בהמה עליו ועשייה חדא: האמר אביי כר' היינו תיובתא. וכי כתיב לא יהיה קדש בגברי כתיב. דלא יהא נשכב לאדם ולא לבהמה. והאי דקא בעי הבא בזכר אזהרה לנשכב מה שאין כן בשאר עריות היינו טעמא דבשאר עריות סגיא לתרווייהו בחדא אזהרה שהרי הנשכב נהנה כשוכב הבא על הזכר והשכב אינו נהנה: ר' אלעזר משמיה דרבא אמר. לעולם בגברי קא חשיב ולא צריך לאפוקי אשה הנרבעת דתנא תנא ל"ו חטאות ותנא נ' כריתות דלית בהו חטאת לסיומינהו להשלים ל"ו כריתות ומאי דתנא כריתות בלא חטאות כדקתני סיפא פסח ומילה דליה בהו חטאת דהני מצות קום עשה ניתנו: הוקשה כל התורה לע"ז. משום דכי דבר ה' בזה היינו שבזה על דבור ראשון לא יהיה. ותנא נמי כרת באשה הנרבעת לסיומא דבין דליתה בגברי לית בה חטאה: והנך אחריני דהוו לא תעשה ואיתנהו בגברי אית בהו כרת וחטאת: המחלל את השבת. קא חשיב ליה בכרת אחת. אמרי והא שבת יש בי' ל"ט כריתות לאבות מלאכות שלו: אמר ר' יוחנן תנא רידן קא חשיב למחלל שבת בחד כרת קא מיירי בשגגת שבת וזדון מלאכה כדתניא הנה שהיא אחת [illegible] אחת היינו שגגת שבת וזדון מלאכה שאינו יודע שהוא שבת אבל יודע שמלאכה אלו אסורי' בשבת וכיון דעשאן בזדון בידיעה אין בהן קרבן אלא על שגגת שבת בלבד. ואמאי מוקים המחלל את השבת דבשגגת שבת וזדון מלאכה [illegible] אחת וניתני בזדון שבת ושגגת מלאכה דליחייבה ל"ט כר': תנא. דמתניתא שגגת שבת וזדון מלאכה עדיפא ליה למיתני לאשמועינן רבותא דאף על גב דהזיד במלאכות מן חד חטאת מיהא לא מיפטר [illegible] לאפוקי זדון שבת ושגגת מלאכה דאם הזיד נמי במלאכה פטור לגמרי מחטאת: וכן אתה מוצא גבי. העובד עבודת כוכבים דקתני במתני' דלא מיחייבי אלא חדא משום דבשגגת עבודת כוכבים וזדון עבודות מיירי: והדר לכו לשמים. [illegible] ואלא רחוא אנדרטא צלם שאינו עשוי לשם עבודת כוכבים ומגיד ליה מאי שוגג איכא [illegible]

מסורת הש"ס

[illegible]

תורה אור השלם

1. לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם: שמות כ יט

2. כי אם במקום אשר יבחר יי באחד שבטיך שם תעלה עלתיך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך: דברים יב יד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הא פלוגתא וכו' כד' מיתות הס"ד ואח"כ מ"ה הואיל דשניהם בלאו א' נאמרו: (ב) ד"ה חובר וכו' הוא בסקילה הס"ד:

מוסף רש"י

הבא בסוף המסכת

שיטה מקובצת

[illegible]

(א) נראה דצ"ל והני עבודות כולהו ידעו דאסירן.

(א) נראה דצ"ל לעולם בגברי קחשיב [illegible] (ב) נראה דצ"ל [illegible]